

Н. М. ОНИЩЕНКО

Наталія Миколаївна Оніщенко, доктор юридичних наук, професор, зав. відділом Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, заслужений юрист України, член-кореспондент НАПрН України

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

Необхідність реформування правової системи України, пошук шляхів її удосконалення, а також визначення її місця у міжнародному правовому просторі вочевидь актуалізують проблему вивчення правових систем та здійснення порівняльно-правових досліджень у даному напрямі. Саме порівняльні дослідження дозволяють глибше зрозуміти ті явища і процеси, що відбуваються в національній правовій системі, а також врахувати позитивний досвід вирішення актуальних проблем, своєчасно вносити необхідні корективи у механізм правового регулювання суспільних відносин тощо.

Новий підручник «Порівняльне правознавство»* є дійсно актуальним і своєчасним виданням. Підручник складається з десяти розділів, питань для самоконтролю та рекомендованої літератури. Зміст підручника містить систематизоване викладення відповідної навчальної дисципліни, відповідає програмі дисципліни, має високий науково-методичний рівень, містить необхідний довідковий апарат та демонструє міжпредметні зв'язки з іншими дисциплінами, зокрема з курсом теорії держави і права. Порівняльне правознавство розглядається у трьох аспектах: як метод, наука і навчальна дисципліна, визначаються його об'єкт, предмет і структура, характеризуються функції, значення і місце порівняльного правознавства у системі юридичних наук (Розділ 1).

Слід зазначити, що хоча питанням порівняльного правознавства як у вітчизняній, так і зарубіжній літературі останнім часом приділялася достатня увага, проте авторському колективу вдалося висвітлити актуальні проблеми функціонування та розвитку правових систем сучасності у контексті новітніх реалій.

Зокрема продемонстровані нові підходи, пов'язані з розглядом типології та класифікації правових систем, по-новому розглянуто одне з ключових питань компаративістики – об'єднання правових систем у правові сім'ї на підставі правосвідомості як ключового та визначального для розвитку всіх інших елементів правової системи чинника. У цьому контексті автори виокремлюють чотири сім'ї права – романо-германську, англо-американську, релігійну та традиційну, які являють собою чотири типи права, що існують на правовій карті світу. На думку авторів, правові системи конкретних держав та інших соціальних утворень сформували власні правові системи на основі одного з цих типів права або їх комбінації (с. 8). У підручнику докладно висвітлюються історія становлення та характерні особливості романо-германської, англо-американської, релігійної та традиційної правових сімей, дається огляд джерел їхнього права.

Поряд із національними правовими системами, обґрунтовується необхідність виокремлення так званих наднаціональних правових систем, дія яких охоплює декілька держав. Такі наднаціональні правові системи, у свою чергу, поділяються на міждержавні (зокрема правова система Європейського Союзу) та релігійні. У підручнику розглянуто право європейських міждержавних організацій – Європейського Союзу і Ради Європи. На особливу увагу заслуговує дослідження впливу, який чинять європейські міждержавні правові норми на національні правові системи їх держав-членів, а також країн, з якими встановлені асоціативні або партнерські відносини (с. 47-49).

Цікавою новелою є пропозиція використовувати новий термін «субнаціональні правові системи» для позначення відносно автономних систем, які входять до складу національних (наприклад, правова система Квебеку в Канаді, Шотландії у Великій Британії та ін.).

Значна увага приділяється порівняльно-правовим аспектам вивчення правової системи України. У підручнику розкриваються обставини, що зумовили самобутність вітчизняної правової системи, її особливі риси на сучасному етапі, аналізуються джерела українського права та місце правової системи України серед інших правових систем сучасності (с. 52).

© Н. М. Оніщенко, 2012

* Порівняльне правознавство: підручник / С.П. Погребняк, Д.В. Лук'янов, І.О. Биля-Сабадаш та ін.; за заг. ред. О.В. Петришина. – Х.: Право, 2012. – 272 с.

Автори спиралися на широку джерельну базу, про що зокрема свідчить бібліографія навчального посібника, яка охоплює і класичні праці з теорії держави і права, і сучасні дослідження науковців, що вважаються провідними фахівцями у сфері проблем вітчизняного та зарубіжного правознавства.

Вбачається, що навчальний посібник «Правові системи сучасності» стане очікуваним навчальним виданням для студентів, викладачів і науковців у галузі теорії держави і права, а також усіх тих, хто цікавиться проблемами теорії правових систем та порівняльного правознавства.

О. П. ВІХРОВ

Олександр Петрович Віхров, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка

НОВЕ ВИДАННЯ У ГАЛУЗІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПРАВА*

Підприємницька діяльність як один з основних видів господарської діяльності здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку. Правове регулювання господарської (підприємницької) діяльності спрямоване на забезпечення зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальної спрямованості відповідно до вимог Конституції України, утвердження суспільного господарського порядку в економічній системі України, сприяння гармонізації її з іншими економічними системами.

Враховуючи сказане, видання навчального посібника з підприємницького права, що має на меті сприяти формуванню спеціальних правових знань у сфері правового регулювання господарської діяльності у студентів юридичних та економічних спеціальностей, слід вважати своєчасним та актуальним.

Навчальний посібник «Підприємницьке право в схемах: загальна частина», що рецензується, має чітку структурно-логічну послідовність, кожна з глав посібника розкриває основні положення загальної частини підприємницького (господарського) права. Матеріал навчальної дисципліни викладено з використанням схем та таблиць, що сприятиме його кращому розумінню та допоможе студентам у засвоєнні складного і великого за обсягом матеріалу цієї навчальної дисципліни. До кожної теми наводяться питання для самоконтролю, що дає змогу студенту самостійно перевірити рівень засвоєння відповідного матеріалу. Опанування наведеного після кожної теми посібника переліку рекомендованих нормативно-правових актів та літератури дозволить розширити отримані знання з окремої теми, сприяти поглибленому вивченню навчального матеріалу допомогти у написанні курсових та магістерських робіт, наукових робіт для участі у конференціях тощо.

Особливо слід відзначити окремі положення, що вигідно відрізняють за змістом навчальний посібник, що рецензується, від більшості подібних видань з господарського (підприємницького) права. Найбільшою мірою це стосується включення до нього теми 7, де характеризується правовий статус суб'єктів організаційно-господарських повноважень, а також оригінального і доступного викладення матеріалу у темах 5, 6, 9, 10, 14 та інших.

У цілому навчальний посібник «Підприємницьке право в схемах: загальна частина» відповідає вимогам, що ставляться до навчально-методичних видань, і може бути рекомендований до друку. З урахуванням високого науково-методичного рівня викладеного матеріалу зазначений навчальний посібник заслуговує на присвоєння йому грифу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.